

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Components and Indicators of Instructional Leadership in the 21st Century
of School Administrators under the Office of Basic Education
Commissions in Northeastern Region

จิรัฐติกา สุธธานูช* ชูเกียรติ วิเศษเสนา** สงวนพงศ์ ชวนชม*** และ สมบูรณ์ ต้นยะ****

นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*

อาจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล***, ****

Chirattitikarn Sutthanut* Chookiest Wisetsena** Sanguanpong Chuanchom*** and Somboon Tanya****

Ph.D. Candidate in Educational Administration, Vongchavalitkul University*

Lecturer Dr., Faculty of Education, Vongchavalitkul University**

Assistant Professor Dr., Faculty of Education, Vongchavalitkul University***, ****

Corresponding author E-mail: chirattitikarn@gmail.com

(Received: January 12, 2021; Revised: February 25, 2021; Accepted: April 26, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 890 คน ที่ได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน (2-Stage random sampling) โดยพิจารณาจากค่าไอเกนในแต่ละองค์ประกอบหลัก สกัดปัจจัยโดยหมุนแกนอโรโคโนลด้วยวิธีแวนแมกซ์ การวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบ (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 4 องค์ประกอบ 73 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร (2) การพัฒนางานหลักสูตรด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร (3) การนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร และ (4) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และมีร้อยละของความแปรปรวน 66.44 2) ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างจากเกณฑ์ระดับมากทุกตัวบ่งชี้ ($\bar{X} = 3.51$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถยืนยันได้ว่าตัวบ่งชี้ที่ค้นพบทั้ง 73 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงตามสภาพทุกตัว

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21, องค์ประกอบและตัวบ่งชี้

Abstract

The purposes of this research were as follows: 1) to study components and indicators of instructional leadership in the 21st century for the Basic Education school principals under the Office of Basic Education Commission in the Northeastern, and 2) to assess the concurrent validity of components and indicators of instructional leadership in the 21st century for the Basic Education school principals under the Office of Basic Education Commission in the Northeastern. Data were collected from a sample group of 890 school directors, obtained from, the 2-stage random sampling technique including the process of factor extraction and factor rotation by means of Varimax method. Data collected of components and indicators for assess the concurrent validity were statistically analyzed by mean score, standard deviation, and t-test for dependent samples.

The research findings were as follows: 1) Components and indicators of instructional leadership in the 21st century for the Basic Education school principals under the Office of Basic Education Commission in the Northeastern included 4 components 73 indicators as (1) Promoting professional advancement in teachers through cooperation, vision, creativity, and communication; (2) Curriculum development through cooperation, vision, creativity, and communication; (3) Supervising and monitoring teachers' performance through cooperation, vision, creativity, and communication; and (4) participation of stakeholders. There was a cumulative percentage of the variance 66.44. 2) Analysis results assess the concurrent validity was found that the mean was overly inconsistent from every indicator level, with statistical significance at .01. This could be confirmed that all 73 indicators were found to be accurate for all concurrent validity.

Keywords: Instructional Leadership in the 21st Century, Components and Indicators

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจโลกจะถูกขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความรู้ และนวัตกรรม ประเทศไทยจึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเผชิญกับสถานการณ์ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง และมีผลกระทบต่อวงการศึกษาในทุกระดับ จากบทวิเคราะห์การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทำให้เห็นว่า ขณะนี้ทั่วโลกกำลังมุ่งไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่ส่งเสริมความเสมอภาคและความเท่าเทียม ปรัชญา ของการศึกษาควรมีความยืดหยุ่น มีการบูรณาการความคิดที่มีความเป็นสากลมากขึ้น นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการเจริญเติบโต ของเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557)

ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่อง สำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องตื่นตัว และเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็น ผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะผู้นำองค์กรในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพในระดับสูงสุด นักวิชาการหลายท่าน เห็นว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้น ผู้บริหารถือว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง คุณภาพการจัดการศึกษา ของโรงเรียน จึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในโรงเรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2551) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จมักจะมีผู้บริหารที่มีความสามารถในการนำองค์กร บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้นำ เป็นผู้สนับสนุน และเป็นผู้นำนวัตกรรม เข้ามาสู่สถานศึกษา และผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้า ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้บริหาร เนื่องจากทักษะภาวะผู้นำเป็นกระบวนการในการใช้อิทธิพลโน้มน้าวและมีผลต่อการตัดสินใจและเป้าหมายขององค์กร เพื่อกระตุ้นการทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้นำจึงต้องรู้จักใช้ภาวะผู้นำในการชี้นำและจัดการ เพื่อสร้างอิทธิพลและแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานมีความเข้าใจในงาน มีความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

งานวิชาการเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จของสถานศึกษา ผู้บริหารจึงต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการในการบริหารงานนี้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นงานหลักและเกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมสามารถบริหารปรับปรุงพัฒนา และส่งเสริมวิชาการให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ก่อให้เกิดสภาพที่เอื้อต่อการทำงานของครู และคุณภาพการเรียนของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตระหนักและเห็นความสำคัญของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 จึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะทำให้ทราบองค์ประกอบของแต่ละองค์ประกอบและแต่ละตัวบ่งชี้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำตัวบ่งชี้ดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการวางแผนการบริหารงานที่มุ่งพัฒนาให้เกิดภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพการศึกษาของชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้รักษาการในตำแหน่ง และรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หรือหัวหน้างานวิชาการ จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนละ 2 คน รวม 26,244 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งและรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หรือหัวหน้างานวิชาการ จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสำหรับแบบสอบถามควรมีขนาดใหญ่ และจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสม โดยควรใช้กลุ่มตัวอย่าง 10 หน่วยต่อ 1 ตัวแปร และขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมควรมีอย่างน้อย 100 คน (สุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2546) ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนตัวบ่งชี้ 73 ตัวบ่งชี้ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ควรมีอย่างน้อย 730 คน และเนื่องจากประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามักจะตอบแบบสอบถามกลับคืนมาในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ คือร้อยละ 40-60 ในกลุ่มที่ไม่สนใจ หรือไม่เกินร้อยละ 80 ในกลุ่มที่สนใจ (เชิงชาย เหมพัฒน์, 2534) เพื่อชดเชยอัตราการตอบกลับที่ไม่ได้ตามเป้าหมาย ผู้วิจัยจึงส่งแบบสอบถามเพิ่มเป็น 1,000 ฉบับ และได้รับกลับคืน 890 ฉบับ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 890 คน โดยมีวิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (2-Stage Random Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 60 เขตพื้นที่ จากจำนวนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด ด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก จังหวัดละ 1 เขตพื้นที่ ได้จำนวนทั้งหมด 20 เขตพื้นที่

ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างโรงเรียนจากแต่ละเขตพื้นที่ โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ให้ขนาดของโรงเรียนเป็นระดับชั้น (Strata) แล้วสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก กำหนดเขตพื้นที่ละ 3 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 1 โรงเรียน ขนาดกลาง 1 โรงเรียน และขนาดเล็ก 1 โรงเรียน โดยใช้เกณฑ์การจำแนกขนาดโรงเรียนของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน การศึกษาสูงสุด สังกัด เป็นต้น

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมองค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 จัดทำหนังสือเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยส่งไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการวิจัย

3.3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งผ่านผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากทางโรงเรียน และส่งแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์

3.3.3 ติดตามแบบสอบถามคืน โดยติดต่อกับทางโรงเรียนหรือฝ่ายที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนทางโทรศัพท์ อย่างสม่ำเสมอ

3.3.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา โดยผู้ตอบแบบสอบถามตอบกลับมา จำนวน 890 ฉบับ จากการส่งแบบสอบถามไปทั้งสิ้น 1,000 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89 หลังจากนั้น ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation)

3.4.2 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA)

4. ผลการวิจัย

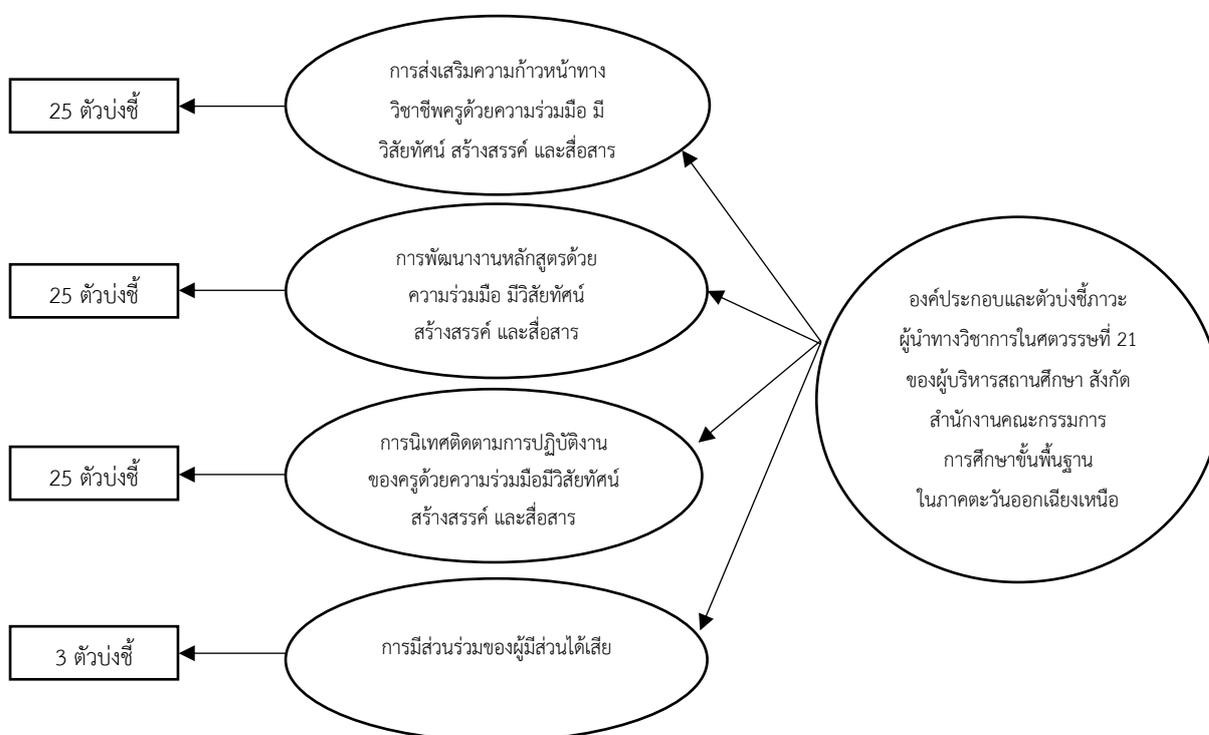
4.1 ผลการศึกษาค้นคว้าและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 4 องค์ประกอบ 73 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร (2) การพัฒนางานหลักสูตร

ด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร (3) การนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร และ (4) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีค่าไอเกินเท่ากับ 16.28, 16.24, 13.39 และ 2.60 ตามลำดับ และมีร้อยละสะสมของความแปรปรวน 66.44 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าไอเกิน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละสะสมความแปรปรวนขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ค่าไอเกิน	ร้อยละความแปรปรวน	ร้อยละสะสมความแปรปรวน
1. การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร	25	16.28	22.30	22.30
2. การพัฒนางานหลักสูตรด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร	25	16.24	22.25	44.55
3. การนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร	20	13.39	18.34	62.88
4. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3	2.60	3.56	66.44

โดยองค์ประกอบขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.2 ผลการตรวจสอบความตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 4 องค์ประกอบ 73 ตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.33 – 4.87 และเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบ (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ประเมินค่าที่ระดับมาก ($\mu = 3.50$) ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยอิงเกณฑ์ (Criterion Concurrent Validity) พบว่า ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างจากเกณฑ์ระดับมากทุกตัวบ่งชี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่าตัวบ่งชี้ที่ค้นพบทั้ง 73 ตัวบ่งชี้ มีความตรงตามสภาพ (Concurrent Validity)

5. สรุปและอภิปรายผล

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า องค์ประกอบหลังจากสกัดองค์ประกอบและหมุนแกนองค์ประกอบที่มีค่ามากกว่า 1 มีจำนวน 4 องค์ประกอบ 73 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร 2) การพัฒนางานหลักสูตรด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร 3) การนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร และ 4) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยองค์ประกอบ 1 – 4 มีค่าไอเกนเท่ากับ 16.28, 16.24, 13.39 และ 2.60 ตามลำดับ และมีร้อยละสะสมของความแปรปรวน 66.44 โดยแต่ละองค์ประกอบแสดงดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.1.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร ของภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 25 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตั้งแต่ .432 - .732 โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ครูค้นพบตัดสินใจเลือกแนวทางการปฏิบัติงานที่ดีที่สุดได้ด้วยตนเอง ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ .732 รองลงมา คือ การให้อิสระแก่ครูในการพัฒนาความเป็นผู้นำของตนเอง และการสนับสนุนส่งเสริมให้ครูจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนที่แตกต่างไปจากเดิม ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ .724 และ .712 ตามลำดับ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักต่ำสุด คือ การจัดฝึกอบรมครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ .432

5.1.1.2 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านการพัฒนางานหลักสูตรด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร ของภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 25 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตั้งแต่ .588 - .744 โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด ได้แก่ อธิบายหรือให้เหตุผลสนับสนุนด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้อย่างเหมาะสม ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ .744 รองลงมา คือ มีวิธีการโน้มน้าวเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและเกิดความศรัทธาจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ และสามารถอธิบายวิธีการต่าง ๆ เพื่อจูงใจหรือโน้มน้าวให้บุคลากรในสถานศึกษาเรียนรู้ เข้าใจ และเห็นคล้อยตามในความสำเร็จของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้ ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ .736 และ .733 ตามลำดับ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักต่ำสุด คือ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรทุกภาคส่วนเพื่อนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติจริง ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ .588

5.1.1.3 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร ของภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 20 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตั้งแต่ .509 - .732 โดยตัวบ่งชี้ที่มี ค่าน้ำหนักสูงสุด ได้แก่ มีรูปแบบการนิเทศที่แปลกใหม่ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการนิเทศของโรงเรียน ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ .732 รองลงมา คือ เชื่อมโยงเหตุการณ์ปัจจุบันเข้ากับการนิเทศขั้นเรียน และจัดกิจกรรมแสดงผล งานที่เกิดขึ้นจากการนิเทศของครูต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ .731 และ .728 ตามลำดับ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักต่ำสุด คือ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามารวมวางแผนการนิเทศของโรงเรียน ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ .509

5.1.1.4 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของภาวะผู้นำทางวิชาการ ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตั้งแต่ .525 - .560 โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามา มีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพครู ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ .560 และตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักต่ำสุด คือ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาครู ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ .525

5.1.2 การวิเคราะห์เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ กับกลุ่มผู้รู้แจ้ง (Known Group) ผลการวิเคราะห์ยืนยันความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถยืนยันได้ว่าตัวบ่งชี้ที่ค้นพบทั้ง 73 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงตามสภาพทุกตัว

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 ผลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำ ทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ 12 องค์ประกอบ 73 ตัวบ่งชี้ และเมื่อทำการทดลองตามขั้นตอนการดำเนินการทดลองทำให้ได้ ข้อค้นพบใหม่เป็น 4 องค์ประกอบ 73 ตัวบ่งชี้ โดยองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน เปลี่ยนไป แต่จำนวนตัวบ่งชี้ยังคงเดิม ซึ่งสามารถยอมรับได้สอดคล้องกับ กัลยา วาณิชย์บัญชา (2554) ที่ได้สรุปไว้ว่าการ วิเคราะห์องค์ประกอบเป็นเทคนิคที่ใช้ในการจัดกลุ่มหรือลดจำนวนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มหรือองค์ประกอบ เดียวกัน ตัวแปรที่ได้องค์ประกอบเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันมาก โดยความสัมพันธ์นั้นอาจเป็นไปในทิศทางบวกหรือทิศทาง ลบก็ได้ ส่วนตัวแปรที่อยู่คนละองค์ประกอบจะไม่มีความสัมพันธ์กันหรือมีความสัมพันธ์กันน้อย และสอดคล้องผลการวิจัย ของชิรยุตน์ วงศ์ยุทธรัตน์, วรสิทธิ์ รัตนวราหะ, ชูเกียรติ วิเศษเสนา, และชวลิต เกตุกระทุ่ม (2561) ที่ศึกษาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันตก พบว่าจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร สถานศึกษา ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ 92 ตัวบ่งชี้ แต่เมื่อทำการทดลองตามขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยทำให้ได้ ข้อค้นพบใหม่ 12 องค์ประกอบ 78 ตัวบ่งชี้

5.2.2 องค์ประกอบภาวะผู้นำภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้ องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ อภิปรายตามลำดับดังนี้

5.2.2.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร เป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 25 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ การเปิดโอกาสให้ครูค้นพบตัดสินใจเลือกแนวทางการปฏิบัติงานที่ดีที่สุดได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปิดโอกาสให้ครูตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติด้วยตนเองจะทำให้ครูปฏิบัติงานที่เลือกด้วยตัวเองอย่างเต็มความสามารถ ส่งผลให้งานที่ออกมามีคุณภาพ ก็จะทำให้ครูเกิดความก้าวหน้าทางวิชาชีพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุญนาค ทับทิมไทย (2557) ที่ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการพัฒนาวิชาชีพของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตราชเทวี ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ของการพัฒนาวิชาชีพครูโรงเรียนเอกชน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

5.2.2.2 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านการพัฒนาหลักสูตรด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร มี 25 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด ได้แก่ อธิบายหรือให้เหตุผลสนับสนุนด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรจะทำให้ครูเข้าใจการจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ตลอดจนถึงการประเมินหลักสูตรส่งผลให้เกิดการพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Taba (1962) ที่กล่าวว่า แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ความต้องการ 2) สร้างความเข้าใจและกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) เลือกเนื้อหาสาระ 4) จัดรวบรวมเนื้อหาสาระ 5) คัดเลือกประสบการณ์ 6) จัดประสบการณ์ และ 7) กำหนดสิ่งที่จะประเมิน และสอดคล้องกับ Marsh and Willis (1995) ที่ได้สรุปแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มจากการเสริมสร้างความตระหนักและความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

5.2.2.3 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร มี 20 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด ได้แก่ มีรูปแบบการนิเทศที่แปลกใหม่ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการนิเทศของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการนิเทศที่แตกต่างจากเดิมจะทำให้ครูเกิดความตื่นตัว และมีการเตรียมความพร้อมในทุกรูปแบบสอดคล้องกับ มารุต ทรรตนากรกุล (2560) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการนิเทศที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะครูที่สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโครงการโรงเรียนประชารัฐ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการนิเทศเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะครูสูงสุด รองลงมาเป็นพฤติกรรมการนิเทศ และกิจกรรมการนิเทศ

5.2.2.4 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มี 3 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพครู ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับผู้เรียน ทำให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจผู้เรียน การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพครูจึงเป็นตัวบ่งชี้ที่ส่งผลต่อองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับ มูฮัมหมัดอาฟีฟ อัสซอลิฮีย์ (2558) ที่ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของเด็กมุสลิมตามบริบทสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของเด็กมุสลิมมี 5 ด้าน คือ 1) การเลี้ยงดูวิถีอิสลาม 2) การจัดการเรียนรู้ในบ้านแบบบูรณาการอิสลาม

3) การร่วมมือกับโรงเรียน 4) การร่วมมือกับชุมชน และ 5) การพัฒนาตนเองด้านการศึกษาของผู้ปกครองและการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร และองค์ประกอบการพัฒนางานหลักสูตรด้วยความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ สร้างสรรค์ และสื่อสาร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงและมีค่าที่ใกล้เคียงกัน แสดงถึงองค์ประกอบทั้งสองมีความสำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นหากมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ควรเริ่มจากการออกแบบพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูและการพัฒนางานหลักสูตร โดยการตั้งวิสัยทัศน์ร่วมกันเน้นการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 การวิจัยครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด หรือภาคอื่นๆ เพื่อยืนยันความเหมือนหรือความแตกต่างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้

6.2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้กรอบ 4 องค์ประกอบ 73 ตัวบ่งชี้ เพิ่มเติม

6.2.3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อยืนยันความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในครั้งนี้

7. รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2554). *การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรัฐติกาล สุทธานุช. (2563). *องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, นครราชสีมา.
- ชิรยุตน์ วงศ์ยุทธรัตน์, วรสิทธิ์ รัตนวราหะ, ชูเกียรติ วิเศษเสนา, และชวลิต เกตุกระทุ่ม (2561). องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันตก. *วารสารบัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 11(2), 14-25.
- เชิงชาย เหมพัฒน์. (2534). *ผลของรูปแบบการเตือนที่มีต่ออัตราการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- บุญนาค ทับทิมไทย. (2557). *ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการพัฒนาวิชาชีพของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตราชเทวี* (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

- มารุต ทรศนากรกุล. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุของการนิเทศที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะครูที่สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโครงการโรงเรียนประชารัฐ (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัซซอลิฮีย์. (2558). การนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของเด็กมุสลิมตามบริบทสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วีระยุทธ ชาศะกัญจน์. (2551). เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวาณิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (2546). การสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาด้วยการวิเคราะห์ทอิกมานและการวิเคราะห์เนื้อหา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ภาษาอังกฤษ

- Marsh, C. G., & Willis. (1995). *Curriculum: Alternative Approaches, Ongoing Issues*. Eglewood Cliffs, NJ: Merrill/Prentice Hall.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace & World.